

DOI: <https://doi.org/10.54937/dspt.2023.23.4.59-80>

Social Activity of the Ukrainian Greek Catholic Church in Ukrainian Society: Trends and Prospects

Sociálna činnosť ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi v ukrajinskej spoločnosti: trendy a vyhliadky

Iurii Shcherbiak

Abstract

The main directions of social activity of the Ukrainian Greek Catholic Church are revealed in modern Ukrainian society. The influence of the Church on the formation of the system of moral and ethical values of the society and its role in overcoming the spiritual crisis in the conditions of globalization processes of the postmodern society.

It is proved that the decisive role in the search for answers to the civilizational challenges facing Ukraine and its culture undoubtedly belongs to the Church, education and science as the universe that connects all spheres of human being. The social activity of the Church indeed directs life processes, ensures the formation of the young generation of Ukrainians with harmoniously developed intellect, inherited experience, moral principles and values.

The author of this article highlighted that the war in eastern Ukraine, the economic crisis, pervasive corruption, failed social reforms, poverty, and the endless transformation of Ukrainian society have led to many social problems and daunting challenges for the Christian churches in Ukraine. The development of social thinking of religious organizations, the search for the spiritual meaning of the development of society, effective social work, and the spiritual and moral health of society are the most important, key areas of Ukrainian society in the conditions and context of globalization.

Keywords: Ukrainian Greek Catholic Church. Social activities. Education policy. Religious education. Moral and ethical values. Socio-cultural processes.

Úvod

Je dokázané, že Cirkev, ktorá má vysokú úroveň dôvery v spoločnosti, má významný potenciál ovplyvniť sociálne vedomie a účinné prostriedky regulácie sociálneho správania. Najmä prostredníctvom sociálnych, katechetick-

kých a vzdelávacích aktivít môže Cirkev prispieť k formovaniu morálnych vlastností občanov, ktoré sú spojené so súborom občianskych cností.

Dôraz kladieme na to, že náboženské organizácie na Ukrajine ukazujú vysokú dynamiku rastu a posilňovania svojej prítomnosti v rôznych sociálnych a sociálno-kultúrnych oblastiach. Vzhľadom na takéto organizované formy účasti sociálno-aktívnych veriacich, Cirkev vykonáva priamy vplyv na spoločnosť. Náboženské združenia existujú vo verejnej a súkromnej forme, majú svoj vlastný účel a úlohy, ale pôsobia výlučne s povolením Cirkvi a pod jeho záštitou. Všetky komunity uskutočňujú vzdelávanie a vzdelávacie aktivity v duchu kresťanstva, vykonávajú náboženské praktiky, ako aj poskytovanie sociálnej pomoci cieľovým skupinám.

Je dokázané, že Cirkev v súčasnej fáze bola schopná posilniť svoju pozíciu nielen vo veciach sociálno-materiálvej základne, ale tiež vytvorila najrozvinutejší systém duchovného vzdelávania. Cirkev si za prioritu vybrala kultúrne a výchovné smerovanie a načrtla svoje hlavné faktory: záležitosti vzdelávania kňazov, teologické formovanie duchovenstva, vzdelávanie a vzdelávacie práce s mladými ľuďmi, rodinami, pomoc nevyliciteľne chorým, zdravotne postihnutým, vdovám a zvýšenie vzdelania, prispôsobenie štruktúry kláštorných spoločenských požiadavkám Druhého vatikánskeho koncilu.

Cieľom článku je analyzovať spoločenské aktivity ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi ako dôležitej sociálnej inštitúcie občianskej spoločnosti s cieľom identifikovať súčasné sociokultúrne trendy a vyhliadky v kontexte výziev globalizácie.

Formulácia problému

Európsky rozmer moderných transformačných zmien na Ukrajine má širokú škálu hnacích síl a sociálnych zdrojov. Patrí k nim aj Cirkev ako dôležitý faktor spoločenských a kultúrnych transformácií. V ukrajinskej spoločnosti sú to transformačné procesy, najmä zmeny v štátnom systéme, sociálno-politický systém, v oblastiach vzdelávania a kultúry atď. Jedným z účinných faktorov, ktoré aktívne ovplyvňujú sociálno-kultúrnu rovinu ukrajinskej spoločnosti, sú aktivity cirkevných inštitúcií a náboženských organizácií. Cirkev ako dôležitá sociálna inštitúcia sa stáva čoraz dôležitejšou v sociálno-politickom a sociálno-kultúrnom priestore Ukrajiny v podmienkach globalizácie.

Po vyhlásení nezávislosti Ukrajiny nastáva dynamický proces oživenia jej štátnosti, oslobodenie od totalitnej ideológie, apeluje sa na duchovné dedičstvo minulých generácií a tvorbu národnej identity v nových historických podmienkach. V tejto súvislosti sa stal dôležitý prejav pôvodných javov, ktoré sú vlastné každému štátu a odlišujú ho od ostatných. Ukrajinská gréckokatolícka cirkev (ďalej len UGKC) vždy patrila k tomuto ukrajinskému fenoménu

povahou svojej činnosti, ktorá organicky spája východné a západné duchovné a kultúrne dedičstvo a cirkevné tradície, čo bolo kedysi spôsobené geopolitickým postavením Ukrajiny a stalo sa mostom medzi východom a západom v kultúrnom priestore ľudí, vrátane východnej Haliče.¹

Počas svojej existencie Cirkev plnila dôležité sociálne funkcie: ideologické, komunikačné, regulačné, integračné atď. Všeobecné trendy v globálnom vývoji ukazujú, že pôvodné náboženské názory boli neoddeliteľnou súčasťou spôsobu života a spoločenského poriadku moderných európskych národov. Sú obsiahnuté vo všetkých národoch, významne ovplyvňujú formovanie etnickej a národnej identity spoločenstiev. Cirkev zohráva úlohu kľúčového systémtvorného činiteľa kultúry a výrazne ovplyvňuje proces sebaidentifikácie etnických a národných spoločenstiev. Medzinárodné vzťahy majú tiež hlbokú náboženskú zložku.

Hlavnou funkciou Cirkvi je pastoračná práca. Jej autorita v spoločnosti má však význam a vplyv na všetky sféry života jednotlivca a spoločnosti ako celku. Ako deológia a prax náboženského života sa počas posledných storočíach grécky katolicizmus organicky spojil na území západnej Ukrajiny s verejným životom. Dôležitá úloha Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi v živote ukrajinskej spoločnosti v súčasnosti si vyžaduje od učiteľov, historikov a kulturológov precíznu prácu pri štúdiu možnosti vplyvu tejto inštitúcie. Počas obdobia politických a sociálno-ekonomických transformácií na Ukrajine sú obzvlášť dôležité práce venované sociálnym otázkam, ktoré sa zohľadňujú nielen teoretické modely, ale aj praktické rady týkajúce sa spolupráce medzi štátom, cirkvou a spoločnosťou pri riešení naliehavých sociálnych problémov a úlohu človeka v modernom sociálno-kultúrnom priestore Ukrajiny.

Rozvoj teoretických princípov a definícia podstaty Cirkvi ako dôležitého sociálnokultúrneho fenoménu je dnes jednou z prioritných úloh ukrajinskej spoločnosti. V tejto súvislosti je nevyhnutne dôležitá sociálna analýza Cirkvi ako jedinečného fenoménu duchovného a vzdelanostného života Ukrajincov a systémového faktora národného rozvoja Ukrajiny.

Štúdium procesov formovania vzdelávacieho aspektu problému umožňuje pochopiť sociálnu náuku Cirkvi v predchádzajúcich obdobiach a v súčasnej fáze, objasniť jej úlohu a miesto v spoločenských premenách, smeroch duchovného života veriacich, ako aj určiť smer jej vplyvu na sociokultúrne procesy na Ukrajine. Štúdium tohto problému uskutočnili teológovia, psychologovia, filozofi, historici, politológovia a pedagógovia.

¹ PASLAVSKY, I.: *Між Сходом і Заходом. Нариси культурно-політичної історії української церкви*. Lvov, 1994, s. 37.

Analýza posledných výskumov a publikácií

Zahraniční myslitelia (M. Weber, Teilhard de Chardin, Jacques Maritain, Ján Pavol II. a iní) venovali značnú pozornosť problému sociokultúrneho významu Cirkvi. V rokoch samostatnosti domácej vedy sa formovala stabilná tradícia štúdia Cirkvi ako dôležitého činiteľa duchovného vývoja spoločnosti a formovania hodnotovej kultúry jednotlivca (I. Kuras, V. Bodnarenko, L. Guzar, M. Marinovič, I. Oniščuk, M. Popovič). Vedecké zdôvodnenie náboženstva ako faktora duchovnej obnovy modernej spoločnosti sa realizuje v dielach mnohých ďalších výskumných pracovníkov: S. Gladkoho, V. Ivanišina, G. Kosucha, V. Palija, M. Rybačuka. Zdroje z histórie gréckokatolíckej cirkvi a ukrajinského mníšstva sa venovali práce I. Bilasa, M. Vavrika, J. Stockeho, V. Serhijčuka, A. Kolodneho i iných. Práce vedcov diaspóry: B. Bocjurkiv, I. Hriňoch, G. Lužický, I. Muzička, I. Choma, I. Ševciv a iní.

Medzi zahraničnými bádateľmi si všimneme pochopenie podstaty kresťanského sociálneho učenia Antonia Maria Baggia. Analýza otázky nie je možná bez zohľadnenia pokusov o pochopenie podstaty sociálnej doktríny v rámci samotnej UGKC, ktoré uskutočnili predovšetkým M. I. Lubačivský, L. Guzar a S. Ševčuk. Osobitnú pozornosť si zaslúžia práce T. Dobka, M. Marinoviča i I. Mončaka.

Historicými a pedagogickými aspektmi činnosti UGKC sa zaoberali práce I. Andruchiva, L. Genika, I. Miščišina, B. Trofimjaka, Ž. Kovbira, R. Jakoviščina a iných. Základné myšlienky kresťanstva v kontexte krízy modernej pedagogickej vedy vo svojej práci popísal A. Vichruščem. Výskumom úlohy a miesta kresťanstva v ukrajinskom vzdelávaní sa angažuje O. Višnevský.

Zároveň je potrebné poznamenať, že komplexná realita súčasného, nejednoznačného postavenia Cirkvi proti ruskej agresii, napätie medzináboženských vzťahov určujú relevantnosť sociálnych aktivít cirkvi v sociokultúrnom priestore Ukrajiny v podmienkach transformačných zmien.

Prezentácia hlavného materiálu výskumu s podložením získaných vedeckých výsledkov. Náboženstvo ako forma svetonázoru i Cirkev, ako jeho vplyvná inštitúcia vždy boli a zostávajú silnou kultúrnou a spoločenskou silou ukrajinskej spoločnosti. Po celé stáročia Cirkev formovala vhodné morálne hodnoty, tradície, symboly, estetické ideály, definovala filozofické a vedecké problémy, vytvárala a vytvára kultúrny a historický základ národného vedomia. História ukazuje, že pod vplyvom náboženských ideí nastal národno-kultúrny a duchovný pokrok mnohých národov, štátne transformácie, integračné procesy v spoločnosti, boj národov o zachovanie svojej identity. Ľudstvo vstúpilo do 21. storočia nielen s veľkými ambíciami a príležitosťami na ich realizáciu, ale aj s vedomím ohrozenia globálnych problémov, ktoré sú spojené v prvom rade s nivelizáciou tradícií, stratou humanistických ilúzií, myšlienok, stereotypmi správania, hodnotovým nihilizmom a podobne. Ukrajinská spoločnosť čelí civilizačným výzvam dejín, na ktoré sa ľudstvo snaží nájsť, a pravdepodobne aj nájde, odpovede.

Rozhodujúca úloha pri hľadaní odpovedí na civilizačné výzvy, ktorým čelí Ukrajina a jej kultúra, nepochybne patrí Cirkvi, vzdelávaniu a vede ako vesmíru, ktorý spája všetky sféry ľudskej existencie. Sociálna činnosť Cirkvi skutočne riadi procesy vytvárania života, zabezpečuje formovanie mladej generácie Ukrajincov s harmonicky vyvinutým intelektom, zdedenými skúsenosťami, morálnymi zásadami a hodnotami. V dnešnej realite je Cirkev schopná poučiť sa z minulých generácií ukrajinského ľudu, byť pripravená uskutočňovať historické poslanie Ukrajincov na základe viery, že iba formovaná historická kultúra stelesňujúca skúsenosť ľudu prinesie jej vlastný vedomý civilizačný výber v súčasnosti.

V modernej Ukrajine si západoukrajinská oblasť zachováva status regiónu s najvyššou úrovňou religiozity. Dokonca aj v sovietskych časoch to bola najhustejšia sieť náboženských organizácií v Sovietskom zväze. Keď sa UGKC vymanila z podzemia v roku 1989, v nasledujúcich rokoch tiež neustále zvyšovala počet svojich náboženských spoločenstiev. V roku 1992 malo teda UHKC 2 644 náboženských spoločenstiev, v rokoch 1995 – 3 032, v roku 1996 – 3 079, v roku 1997 – 3 098 a od roku 1998 – 3 243 náboženských spoločenstiev.² Tento stav pretrvával v regióne po vyhlásení nezávislosti Ukrajiny. V roku 2000 sa považovalo za veriacich 87,9 % respondentov na západnej Ukrajine, v roku 2017 sa za veriacich označilo 91,3 % respondentov (pre porovnanie: v roku 2017 sa krajina ako celok uznala za náboženskú, za veriacich považovalo 67,1 % obyvateľov a najmenší počet veriacich bol zaznamenaný na juhu – 42,7 %).³

Pre úplnosť uvádzame štatistiku o počte registrovaných komunit v roku 2018 v neortodoxných denomináciách: Ukrajinská gréckokatolícka cirkev (UGKC) – 3470, Rímskokatolícka cirkev (RKC) – 943, Evanjelická cirkev baptistov (ECB) – 2816, Cirkev kresťanov viery evanjelickej (CVE) – 2693, Cirkev adventistov siedmeho dňa (ASD) – 1070.⁴

Ak hovoríme o vysokej miere religiozity obyvateľstva modernej Haliče, je potrebné brať do úvahy nielen historickú tradíciu, ale aj osobitosti ekonomického rozvoja regiónu a tomu zodpovedajúce sociálno-profesionálne stratifikácie obyvateľstva, pretože je to prevažne poľnohospodársky región, v ktorom objektívne dominujú tradičné hodnoty a normy správania. Cirkev teda za predpokladu, že má významnú úroveň dôvery v spoločnosti, má značný potenciál ovplyvniť povedomie verejnosti a má účinné prostriedky

² STOTSKY, J.: *Релігійна ситуація в Україні: проблеми, тенденції розвитку (1988-1998)*. Тернопіль, 1999. 120 s.

³ Дані Департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України / РІСУ (risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr_2019/75410/).

⁴ Церква, суспільство, держава у протистоянні викликам і загрозам сучасності (інформаційні матеріали). Підготовлено інформаційні матеріали до чергового засідання круглого столу «Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин» 24 травня 2017 р. Київ: Центр Разумкова, 2017, s. 40.

regulácie sociálneho správania. Najmä prostredníctvom implementácie sociálnych, katechetických, vzdelávacích a charitatívnych aktivít Cirkvi môže prispieť k formovaniu morálnych kvalít, ako sú vlastenectvo, poctivosť, slušnosť, dodržiavanie zákona, tolerancia, dôvera, solidarita atď., ktoré úzko súvisia so súborom občianskych cností.

Nasledujúce fakty svedčia o **miere dôvery verejnosti v Cirkev**. Sociologická služba Centra Razumkov monitoruje stav a trendy religiozity v ukrajinskej spoločnosti od roku 2000.

Posledný celonárodný prieskum sa uskutočnil od 23. marca do 28. marca 2018 s podporou zastupiteľského úradu Nadácie Conrada Adenauera na Ukrajine. Výskum sa uskutočnil vo všetkých regiónoch Ukrajiny, s výnimkou Krymskej autonómnej republiky a dočasne okupovaných okresov Donecká a Luhanská oblasť. Dotazovaných bolo 2016 respondentov vo veku od 18 rokov. Teoretická chyba vzorkovania nepresiahla 2,3 %. Porovnávací analýza výsledkov výskumu nám umožňuje dospieť k nasledujúcim zisteniam.⁵

Podľa indikátora dôvery Cirkev zostáva na jednom z vedúcich postov medzi sociálnymi a politickými inštitúciami (spolu s dobrovoľníckymi organizáciami a ozbrojenými silami). Zároveň je to v porovnaní s rokom 2010, keď úroveň dôvery verejnosti v Cirkev dosiahla maximum (73 %), toto číslo nižšie – 60 %. V regionálnom kontexte úroveň dôvery koreluje so všeobecnou úrovňou religiozity – ak v západnom regióne 83 % respondentov dôveruje Cirkvi (úroveň religiozity – 91 %), na východe – iba 48 % (úroveň religiozity – 63 %).⁶

Zaujímavé pre náš výskum je **hodnotenie náboženstva ako životne dôležitéj hodnoty**. Význam náboženstva v živote respondentov sa z roku 2000 zvýšil. Pred rokom 2010 – 63 % a 72 % respondentov v týchto rokoch náboženstvo považuje za veľmi dôležité. Podobne ako úroveň religiozity, je uznanie dôležitosti náboženstva v živote, ktoré závisí od regiónu: tak na Západe považuje za dôležité 89 % respondentov a na východe – len 40 %.

Označené sú tiež **údaje o zvyšovaní religiozity detí v rodine**. Výchovu v tejto kvalite považuje za najdôležitejšiu len 16 % respondentov, od 38 % obyvateľov Západu po 6 % obyvateľia Východu. Celkový počet tých, ktorí považujú vzdelávanie detí v oblasti religiozity za dôležité, sa v rokoch 2000 až 2010 zvýšil (od 11 % do 17 %) a od tej doby sa prakticky nezmenil.

Pozornosť je sústredená na **náboženskú toleranciu**. Ukrajinská spoločnosť zostáva všeobecne tolerantná k rôznym náboženstvám. Prevažná väčšina (75 %) občanov verí, že „každé náboženstvo, ktoré vyhlasuje ideály dobroty, lásky, milosrdenstva a neohrozuje existenciu iného človeka, má

⁵ Особливості релігійного самовизначення громадян України: тенденції 2010-2018 та держава і церкви в Україні-2018: підсумки року та перспективи розвитку відносин (інформаційні матеріали) / Razumkov Center (razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Religiya.pdf).

⁶ Тамтиєж, с. 6.

právo na existenciu“ (44 %) alebo „všetky náboženstvá majú právo existovať ako rôzne cesty k Bohu“ (31 %).⁷

Všeobecne platí, že úroveň dôvery v Cirkev sa rozpozná úrovňou jej uznania ako **morálnej autority**. V tejto dobe Cirkev uznalo ako morálnu autoritu 45 % respondentov, zatiaľ čo v roku 2010 – 56 %. 35 % ju nepovažuje za morálnu autoritu (oproti 27 % v roku 2010). Postoj občanov v tejto otázke má odlišnú regionálnu povahu: Cirkev je morálnou autoritou pre 74 % západných obyvateľov, ukazovatele v centre a juhu (41 % a 39 %) a len 28 % – východ. V západnom regióne je podiel tých, ktorí uznávajú Cirkev ako morálnu autoritu, podstatne vyšší ako podiel tých, ktorí ju za morálnu autoritu nepovažujú (11 %), na východe, naopak, väčšina respondentov (52 %) nepovažuje Cirkev za morálnu autoritu a v strede a na juhu podporujú každú z týchto pozícií približne rovnako.⁸

Po začiatku nepriateľských akcií na území Ukrajiny, od roku 2014 do roku 2017, sa počet občanov, ktorí sa domnievajú, že **Cirkev hrá v modernej ukrajinskej spoločnosti pozitívnu rolu**: v roku 2017 si to myslelo 43 % respondentov, zatiaľ čo v roku 2016 – 46 %, v roku 2014 – 53 %. Posledný prieskum však zaznamenal mierny nárast v porovnaní s rokom 2017 medzi tými, ktorí sa domnievajú, že úloha Cirkvi vo verejnom živote je pozitívna: 49 % respondentov vyjadrila takéto stanovisko. Ako sa zvyšuje hodnotenie úlohy Cirkvi, je to viditeľné na juhu (teraz túto úlohu hodnotí 43 % obyvateľov tohto regiónu, zatiaľ čo v roku 2017 – 29 %) a na východe (33 %, respektíve 26 %). Pozitívne hodnotenie úlohy Cirkvi sa na juhu priblížilo hodnoteniu v centrálnom regióne 45 %, ale rovnako ako predtým pozitívnu úlohu Cirkvi najčastejšie zaznamenávajú obyvatelia Západu (74 %).

Rastie počet tých, ktorí podporujú **zásadu oddelenia Cirkvi od štátu a školy od Cirkvi**. V roku 2002 iba 29 % respondentov zhodnotilo, že oddelenie Cirkvi od štátu a školy od Cirkvi je nevyhnutným predpokladom pre demokraciu a zabezpečovania práva osoby na slobodu svedomia (nesúhlasí – 38 %). V roku 2007 tézy o potrebe oddelenia Cirkvi od štátu a školy od Cirkvi už podporila relatívna väčšina (47 %) respondentov – a od tej doby sa situácia zásadne nezmenila. V súčasnosti 43 % oproti 29 % tých, ktorí s tým nesúhlasia (nerozhodli o tejto otázke – 28 %).

Taktiež **rastie počet tých, ktorí nesúhlasia s výučbou náboženstva na stredných školách**: v roku 2010 túto myšlienku vyjadrilo 31 % respondentov, v roku 2013 – 37 %, v roku 2016 – 40 %, v roku 2018 – 43 %. Zároveň sa znižuje počet tých, ktorí podporujú túto výučbu voliteľne a povinne. V roku 2010 ich počet bol 59 % (38 % – pre voliteľné vyučovanie, 21 % pre

⁷ Особливості релігійного самовизначення громадян України: тенденції 2010-2018 та держава і церкви в Україні-2018: підсумки року та перспективи розвитку відносин (інформаційні матеріали)/ Razumkov Center (razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Religiya.pdf).

⁸ Tamtiež, s. 8.

povinné); v roku 2016 – 49 % (34 % a 15 %), v roku 2018 – 47% (32 % a 15 %).⁹

Najmenej odporcov štúdia náboženstva v škole je v západnom regióne (20 %), najviac na východe (66 %). Avšak aj v západnom regióne, len 30 % respondentov podporuje povinné štúdium náboženstva v školách (41 % – voliteľné). Okrem toho počet priaznivcov povinnej výučby náboženstva v škole v tomto regióne klesá (v roku 2016 to bolo 37 %).

Väčšina obyvateľov uznáva **vplyv náboženstva na určité aspekty verejného života**. 71 % občanov teda vidí úlohu náboženstva v tom, že zvyšuje morálku a spiritualitu ľudí (najčastejšie v západnom regióne (90 %) a najčastejšie – na východe (58 %); 64 % považuje za jeden z dôležitých prostriedkov oživenia národného sebavedomia a kultúry (najčastejšie na západe krajiny (82 %), najvzácnejších – na východe (48 %)), 52 % (proti 46 % v roku 2000) – jeden z faktorov demokratickej spoločnosti (najčastejšie na západe (70 %), najvzácnejších – na východe (40 %)). Počet tých, ktorí súhlasia s výrokom „náboženstvo je súčasťou politického života“ dosiahol vrchol v rokoch 2000 (48 %) a 2016 (50 %).

Zároveň relatívna väčšina respondentov súhlasí s tým, že **náboženské organizácie majú slabú úlohu v sociálnej práci**: pomoc zdravotne postihnutých pacientov, starších ľudí atď. S týmto súhlasí 42 % respondentov, proti je 34 % respondentov. Okrem západu, kde relatívna väčšina (47 %) je v negatívnej pozícii. Väčšina alebo relatívna väčšina respondentov nesúhlasí s tvrdeniami: „Náboženské osobnosti stoja stranou od takých sociálnych problémov súčasnosti, ako je prevencia tehotenstva, potraty, AIDS, sexuálna výchova atď.“, „náboženstvo je zle prispôbené potrebám moderného človeka“, „náboženstvo nemá vplyv na životnú spoločnosť“, „náboženstvo spôsobuje, že ľudia sú neaktívni, ľahostajní k daniu v spoločnosti“, „náboženstvo je škodlivé, pretože rozdeľuje ľudí na rôzne denominácie“, „náboženstvo vymrie a v budúcnosti úplne zmizne“.¹⁰

Pri hodnotení, na ktorej strane sa Cirkev stavia na parametroch „chudobných a znevýhodnených – silných a bohatých“, sa občania čoraz viac prikláňajú k názoru, že Cirkev je o niečo viac na strane „silných a bohatých“: ak v roku 2010 na desaťbodovej škále (kde „1“ znamená „ochrana práv chudobných a znevýhodnených osôb“ a „10“ je „silná a bohatá“), pozícia Cirkvi bola hodnotená na 5,2 bodu, potom v roku 2018 – v 5,9 bodu. Jediný región, kde bolo skóre menej ako 5 bodov – západ (4,9 bodu); vo zvyšku regiónov – od 5,4 na juhu na 6,6 bodu na východe krajiny.

Výsledky monitorovania naznačujú, že **vplyv náboženských organizácií na tvorbu politických názorov** a pozície ich členov sú malé. O prítomnosti jedného alebo iného meradla takéhoto vplyvu neustále svedčí približne 7 %

⁹ Tamtiež, s. 7.

¹⁰ Tamtiež, s. 8.

respondentov. Konkrétne: Počúvam tie politické myšlienky a myšlienky na vysokej úrovni v mojej náboženskej organizácii – 4% alebo moju politickú voľbu čiastočne ovplyvňuje pozícia mojej náboženskej organizácie – 3 %.¹¹

Dôležitou udalosťou v ukrajinskom živote sa stal **Majdan a revolúcia dôstojnosti** k týmto významným udalostiam ukrajinského spoločenského života, ktorá sa pripojila k cirkvám, čo malo hmatateľnú rezonanciu v živote spoločnosti a prispelo k prehodnoteniu úlohy cirkví v spoločnosti. Majdan sa stal miestom stretnutia, dialógom a modlitbou kresťanov rôznych denominácií.¹² Zjednotené kvôli prekonávaniu nespravodlivosti, cirkvi sa cítili blízko k ľuďom. Táto špeciálna ekumenická skúsenosť v komunikácii a spolupráca sa stala pre mnohých modelom prehodnotenia a napodobňovania. Kritérium obnovy pre všetky ukrajinské cirkvi určil obrat cirkví smerom k občianskej spoločnosti, nie k štátu, ktorý získal zjavné črty počas Majdanu. Bohužiaľ, tento „základný“ ekumenizmus sa nepremenil na medzicirkevné vzťahy a cirkvi majú stále za úlohu odhaľovať „významy Majdanu“.¹³

Štúdia ukázala, že za takmer desať rokov oficiálnej existencie sa UGKC podarilo posilniť svoju pozíciu nielen v otázkach sociálnej a materiálnej základne. Významne sa zvýšili príležitosti na prípravu duchovných. Podľa mnohých cirkevných bádateľov UGKC vyvinula v tejto dobe najrozvinutejší systém duchovného vzdelávania, najmä v Lvove, kde bola obnovená Teologická akadémia, Lvovský teologický seminár, novovytvorený vyšší teologický seminár v Ternopile, Ivano-Frankivský Katechistický inštitút, Inštitút vyššej náboženskej kultúry (LVIV), Ústav duchovnej a náboženskej výchovy, vyšší duchovný inštitút filozofických a teologických štúdií pomenovaných po biskupovi Nikolajovi Charnetskovi ľvovskej provincie, Vasilský inštitút filozofických a teologických štúdií pomenovaných po metropolitnom Rutskom (Zolochiv) a ďalších. Ak tento problém analyzujeme vo všeobecnosti, potom na konci deväťdesiatych rokov na Ukrajine prebiehal aktívny **proces formovania systému náboženskej výchovy**. Zameriavame sa na skutočnosť, že ide o sekulárnu a teologickú orientáciu. Kurz akademických náboženských štúdií sa vyučuje v štátnych vzdelávacích inštitúciách. V teologických a nedeľných školách má vzdelávací proces určité konfesijné smerovanie. Vzdelávacie inštitúcie vytvorené na súkromnom základe majú právo vybrať si z náboženských štúdií. Ony, ako aj verejné vzdelávacie inštitúcie musia zabezpečiť úroveň vzdelania v súlade so štátnymi normami. Toto vzdelávanie by malo

¹¹ Tamtiež, s. 8.

¹² «Для учасників Революції гідності Майдан був храмом, а стела Незалежності – його вітварем» (<https://ucu.edu.ua/news/dlya-uchasnykiv-revoljutsiyi-gidnosti-majdan-buv-hramom-a-stelanezalezhnosti-jogo-vivtare-m-o-vasyl-rudejko/>).

¹³ Михайло Черенков. Богослов'я після майдану: зрозуміти, змінитись, уявити / РІСУ (risu.org.ua).

byť založené na princípoch humanizmu, tolerancie a dodržiavania zásady slobody svedomia.¹⁴

Komunikácia katolíckej cirkvi v súčasnosti je významným sociálnym segmentom európskej a ukrajinskej komunikácie. Jej doktríny sociálnej komunikácie, ktorá sa formovala synchronne s nástupom katolíckych médií, je nazývaná najdôležitejším teologickým vývojom celého rozsahu problémov súvisiacich s komunikáciou, informačnou spoločnosťou a mediálnou orientáciou Cirkvi.¹⁵

Analýza katolíckej náuky o komunikácii ukázala hlboké pochopenie podstaty sociálnej komunikácie a jasne formulovanú a neustále potvrdenú stratégiu katolíckej cirkvi v súvislosti s komunikáciou. Neustále aktualizované technológie nielen zmenia spôsob komunikácie, ale tiež spôsobujú hlbokú kultúrnu transformáciu, ktorá nemôže byť prítomná na internete na generovanie digitálnych obyvateľov, znamená, že vôbec neexistuje. Moderné mediálne stratégie katolíckej cirkvi sa preto predstavili prostredníctvom najrôznejších foriem komunikácie na internete, čo najbližšie ku každodenným skúsenostiam ich verných. K nim patria: modlitba, duchovné cvičenia, katechéza, duchovná konverzácia, účasť na bohoslužbách. Povzbudenie využívať virtuálne príležitosti sprevádza varovanie, že je nemožné byť katolíkom bez skutočnej prítomnosti a komunikácie. Všetky sviatosti teda zostávajú výsadou skutočného života a „katolícky internet“ sa stáva jeho organizačným a komunikačným doplnkom.

Zvyčajné formy komunikácie katolíckej cirkvi, smerujúce k internetu a prispôsobujúce sa zvláštnostiam digitálneho prostredia, si zachovávajú svoju podstatu a účel. Aj keď dostanú meno, ktoré naznačuje špecifiká ich fungovania v internetovom priestore: e-rekolekcia, e-modlitba, e-pastorácia. Avšak internetová sieť napriek neustálemu zlepšovaniu svojich schopností, sa nikdy nedokáže prispôbiť realite, ktorá si vyžaduje osobnú prítomnosť, ktorá nie je v digitálnom priestore, je to všetko o sviatostiach katolíckej cirkvi: Spoveď, Eucharistia, manželstvo atď. A len prítomnosť oficiálnej pozície katolíckej cirkvi na rôznych platformách sa stala rozhodujúcim faktorom pri izolovaní rozdielov na internete a reálnom živote.

Prítomnosť katolíckej cirkvi na internete je rozmanitá: z miest farností do spoločenských a hnutí – pretože okrem stránok, táto osoba alebo administratívna jednotka je prítomná na stránkach a profiloch sociálnych sietí (Facebook, Instagram), mikrobloggerov (Twitter) alebo na kanáli YouTube. Internetová prítomnosť katolíckej cirkvi – to sú nielen oficiálne webové stránky Vatikánu

¹⁴ SWED, M.: *Системний підхід до християнського виховання молоді // Виховання молодого покоління на засадах християнської моралі в процесі духовного відродження України. На території України. Проведено. Т. 2. Ostrog, 2000, s. 510-515.*

¹⁵ GADIO, N. R.: *Медіа-стратегії Католицької Церкви в Інтернеті. Докторська дисертація зі спеціальної соціальної комунікації (доктор філософії) 27.00.04 – теорія та історія журналістики. Національний університет імені Івана Франка. Львів, 2017.*

alebo pápežove sociálne siete, ale aj webové stránky farností, každodenné aktivity kňazov prítomných na internete, farské spoločenstvá, prostredníctvom ktorých informujú a prijímajú informácie, organizujú podujatia, ponúkajú duchovnú pomoc, dialóg s tými, ktorí majú skúsenosť viery, a kontakt s tými, ktorí sú ďaleko od Cirkvi.

Za hlavnú funkciu všetkých katolíckych stránok na internete treba považovať evanjelizáciu, ktorá vyplýva z hlavného posolania katolíckej cirkvi. Preto by jej mali byť podriadené všetky ostatné funkcie. Ide o katechetickú, komunikačnú, pastoračnú funkciu formovania, rozvoja a posilňovania verejnej mienky, spravodajskú, informačno-prezentačnú, hodnotovo-regulačnú, kultúrnu, vzdelávaciu a výchovnú funkciu, ako aj o funkciu harmonizácie reality, sakralizačnú funkciu a funkciu zábavy. Možno tvrdiť, že funkcie komunikačných prostriedkov katolíckej cirkvi na internete vytvárajú hodnotový systém.

Hlavná úloha katolíckych stránok na internete – priviesť človeka k skutočnej účasti na živote katolíckej cirkvi, vyvieť jeho duchovnosť z digitálneho poľa, ktoré môže stále zostať pomocné. Z tohto hľadiska stojí katolícka cirkev pred mnohými výzvami, z ktorých prvou je šírenie evanjeliového posolstva v stále nových sociokultúrnych podmienkach. A tiež včas reagovať na dôvody komunikácie, poskytovať kvalitnú mediálnu výchovu katolíckym komunikátorom, rozvíjať vlastnú vysokokvalitnú inštitucionálnu komunikáciu prostredníctvom moderných internetových schopností, nadviazať úzku spoluprácu medzi diecéznymi tlačovými tajomníkmi a novinármi.

Sociálna činnosť charitatívnych inštitúcií

Obzvlášť zaujímavá je **sociálna činnosť charitatívnych inštitúcií** UGKC. Na základe informácií z oficiálnych webových stránok Cirkvi možno konštatovať, že najväčšou charitatívnou organizáciou UHKC je „**Charita**“ Ukrajiny. Na Ukrajine pôsobia regionálne centrá Charity vo všetkých diecézách Gréckokatolíckej cirkvi a Kyjevsko-užhorodského exarchátu. Škála aktivít sa pohybuje v rôznych oblastiach, konkrétne vo vytváraní hospodárskej infraštruktúry na podporu charitatívnych programov, ako napríklad: **sociálna pomoc** (útulky pre núdzných, bezplatné jedálne pre chudobných, letné tábory pre siroty, príjem a distribúcia humanitárnej pomoci); **lekárska pomoc** (charitatívne lekárne, špeciálne centrá pre liečbu závislosti od alkoholu a drog s ďalšou duchovnou rehabilitáciou; rôzne projekty na pomoc obetiam černo-byľskej katastrofy); **psychologická pomoc** (telefón „Dôvera“, prevencia samovrážd a duševné poruchy); **právna pomoc** (právna ochrana ľudí s nízkym príjmom, dôchodcov, sirôt); organizácia informačných a vzdelávacích aktivít na prevenciu sociálnych chorôb; rozvoj spolupráce so štátnymi a verejnými organizáciami, uskutočňovanie a účasť na štátnych sociálnych projektoch.

Najbežnejšie a podľa toho najaktívnejšie **katolícke organizácie** na svete a na Ukrajine, ktoré implementujú sociálnu politiku Cirkvi, sú: Európska

federácia kresťanských učiteľov, Bratstvo spoločenstva a oslobodenia, Svetová únia katolíckych učiteľov a ďalšie. Hlavný účel **Európskej federácie kresťanských učiteľov** – reagovať na výzvy, ktoré predstavuje moderná kultúra pre pedagógov a vzdelávací proces v Európe, a slúžiť ako celoeurópska platforma pre stretnutia medzi rôznymi národnými združeniami učiteľov v Európe. Je potrebné poznamenať, že v roku 2012 sa v Bruseli konal 57. kongres federácie na tému „Situácia a úloha náboženstiev a cirkví v Európe v situácii rozmanitosti viery“ (presadzovanie kresťanských hodnôt pred orgánmi EÚ).¹⁶

Činnosťou Bratstva spoločenstva a oslobodenia (Fraternity of Communion and Liberation) je vytvárať skupiny mužov a žien z rôznych prostredí, príslušnosti k rôznym stavom života, aby sa za účelom pestovania priateľstva a komunikácie spoločne posunuli na ceste k svätosti ako skutočnému cieľu ľudskej existencie. Jednotlivci a skupiny patriace do CL Brotherhood prevzali zodpovednosť za kultúrne, charitatívne a podnikateľské projekty. Tieto projekty zahŕňajú: detské domovy pre duševne chorých, drogovu závislých, zdravotne postihnutých, pacientov s AIDS a nevyliciteľne chorých; spoločnosti na účely zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím; mimovládne organizácie (AVSI v Taliansku a CESAL v Španielsku) zapojené do pomoci a podpory rozvoja chudobných zaostalých krajín; fondy ako Potravinová banka, ktorá poskytuje každodenne jedlo viac ako miliónu chudobných ľudí v Taliansku, a Farmaceutická banka; Centrá solidarity na pomoc nezamestnaným pri hľadaní práce; inštitúcie sociálneho zabezpečenia pre deti vo väzeniach; pomoc núdzným rodinám a hľadanie bývania pre ľudí v núdzi. Nadácia Svätého srdca v Miláne je nezisková organizácia priamo zapojená do aktivít Bratstva, a ktorá sa zaoberá školami, podporuje a obhajuje bezplatné vzdelávanie v súlade s kresťanskou tradíciou a učením Cirkvi.¹⁷

Svetová organizácia katolíckeho vzdelávania (OMAEC) – spolupracuje ako ECOSOC, UNICEF, MOP (ILO), FAO a aktívne spolupracuje s UNESCO. Prioritné myšlienky OMAEC sú podporou katolíckej školy s cieľom zabezpečiť všeobecné komplexné vzdelávanie v školách a distribúcia kultúry inšpirovanej kresťanskými hodnotami. OMAEC sa skladá z 11 medzinárodných organizácií, 12 národných organizácií, ako aj 2 kontinentálnych odborov, ktoré zahŕňajú asi 150 miliónov ľudí z celého sveta, ako aj z ďalších denominácií, ktoré dostali vzdelanie v katolíckej škole. Absolventi, ktorí reprezentujú spoločnosť OMAEC na úrovni medzinárodných organizácií, tak spolupracujú s cieľom dosiahnuť cieľ organizácie cirkvi, zachovanie lojality

¹⁶ *European Federation of Christian Teachers [Електронний ресурс] // Комісія для мирян УГКЦ. 184* http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/jevropejska-federacija-xristijanskixvchiteliv.html

¹⁷ *Братерство спільноти і визволення [Електронний ресурс] // Комісія для мирян УГКЦ. 176* http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/fraternity-of-communion-andliberation.html

v sociálnej oblasti a princípov, ktoré im boli vštepené prostredníctvom vzdelávania.¹⁸

Svetový zväz katolíckych učiteľov (WUST) spolupracuje ako poradný orgán s Radou Európy, EKOSOR, UNESCO a UNICEF; navrhnuté na pomoc národným združeniam katolíckych učiteľov v ich aktivitách. Jeho priority – vytvorenie vzdelávacieho systému, ktorý zahŕňa rodičov, učiteľov a študentov, ktorí majú primeranú zodpovednosť za vzdelávaciu komunitu; príprava štatútu projektu pre každú krajinu, ktorá definuje právne, sociálne, služby učiteľov, ich práva a povinnosti, ich kultúrnu a vzdelávaciu autonómiu a úroveň vzdelávania je potrebná pre odbornú prípravu. Členstvo v sieti WUST sa skladá z plných členov, ktorí sú národnými alebo regionálnymi organizáciami 84 katolíckych učiteľov, korešpondujúci členovia, ktorí sú učители, pracujú na vytváraní nových združení učiteľov, ako aj čestných členov. WUCT obsahuje 26 asociácií, je prítomný v 28 krajinách sveta: v 4 krajinách Ázie, 18 krajinách Európy, 1 krajine Severnej Ameriky a 3 krajinách Južnej Ameriky.¹⁹

Medzinárodný úrad katolíckej výchovy (OIEC) – mimovládna organizácia, so štatútom poradného orgánu v EKOSOR (Ecosoc), UNICEF, Rada Európy, ktorá zaviedla vzťahy spolupráce s FAO (FAO) a MOP (ILO). Zúčastňuje sa na misii Cirkvi, čím prispieva k realizácii vzdelávacieho projektu inšpirovaného katolíckou cirkvou, ktorá sa demonštruje v rámci spoločenstva národov túžby Cirkvi spolupracovať vo všetkých aspektoch vzdelávania; podporuje výskum a štúdium špecifického uloženia katolíckej školy vo vzdelávaní, v ktorom môže splniť potreby a požiadavky rôznych sociálnych a kultúrnych prostredí, chráni slobodu vzdelávania a pracuje s cieľom účinne vykonávať slobodu v praxi; poskytuje primerané zastúpenie katolíckej výchovy do medzinárodných orgánov. S cieľom dosiahnuť svoje ciele OIEC spolupracuje s inštitúciami ekumenického kostola, konferencie katolíckych biskupov a iných medzinárodných organizácií zapojených do rozsahu vzdelávania. OIEC podporuje a udržiava primárne a sekundárne vyučovacie projekty na boj proti negramotnosti a vzhľadom na nedostatok povinného školského vzdelávania, ktorý sa vzťahuje na 100 miliónov detí UNESCO na svete; rovnako ako vzdelávacie projekty gramotnosti, výmenné a vzdelávacie programy pre mierovú kultúru. OIEC má 100 stálych členov, 17 pridružených členov, 10 družstiev a 7 korešpondujúcich členov. OIEC je prítomný v 103 krajinách sveta: v 37 krajinách Afriky, 11 krajinách Ázie,

¹⁸ Всесвітня організація випускників католицьких навчальних закладів [електронні ресурси] // Комісія у справах Міністерства наук УГКЦ. http://www.laityugccc.org.ua/laity_catholics/articles/world-organizacia-of-formerpuls-of-catholic-education.html

¹⁹ Всесвітня спілка католицьких учителів [електронний ресурс] // Комісія для миру УГКЦ. http://www.laityugcccc.org.ua/laity_catholics/articles/world-union-of-catholicates.html

2 Európy, 4 krajinách Blízkeho východu, 13 krajinách Severnej Ameriky, 2 krajinách Oceánie a 13 krajinách Južnej Ameriky.²⁰

Charakteristické pre tieto organizácie je sociálna vzdelávacia orientácia: vzdelávanie, medicína, masmédiá. Je potrebné poznamenať, že všetky tieto mimovládne organizácie majú rozsiahlu štruktúru, ktorá pôsobí v mnohých krajinách, vydávajú informačné vestníky vo viacerých jazykoch a pôsobia ako poradné orgány vo svetových politických štruktúrach, ako sú UNICEF, UNESCO, Rada Európy. Väčšina z týchto medzinárodných katolíckych organizácií a združení je na Ukrajine spolu s miestnymi verejnými náboženskými organizáciami a združeniami veriacich, ktoré ovplyvňujú spoločensko-politický život v krajine. UGKC odmieta klerikalizmus, zároveň sa však nedišancuje od sociálnej aktivity. Cirkev deklaruje svoju apolitickosť a je nútená hľadať iné spôsoby, ako sa stať činiteľom v živote spoločnosti a štátu, a preto je potrebné konať nepriamo – prostredníctvom človeka, jeho vedomia a viery. UGKC nepriamo ovplyvňuje svoje cieľové publikum prostredníctvom sociálnej náuky, kázní, odvolaní a morálneho a etického hodnotenia sociálno-politických udalostí. Cieľová skupina zahŕňa nielen veriacich tejto denominácie, ale aj veriacich iných vierovyznaní, alebo dokonca ateistov, pre ktorých je Cirkev morálnou autoritou a ktorej postavenie počúvajú. Títo ľudia nie sú v náboženskej jednote s UGKC, ale uznávajú to ako morálnu autoritu, ktorej radu stoja za to počúvať.

Ako už bolo spomenuté, na Ukrajine existujú katolícke (celosvetové) organizácie a čisto gréckokatolícke formácie. Náboženské organizácie UGKC na Ukrajine demonštrujú vysokú dynamiku rastu a posilnenie jej prítomnosti v rôznych sociálnych oblastiach. Prostredníctvom cirkví a náboženských komunít sa realizuje veľmi významná škála sociálno-kultúrnej činnosti ukrajinských občanov.

Pozoruhodným príkladom aplikácie princípov sociálnej náuky UGKC v praktickom živote je charitatívna organizácia „**Caritas Ukrajina**“, ktorá je súčasťou jednej z najväčších medzinárodných sietí charitatívnych organizácií vo svete a Európe. Účelom a úlohami tejto organizácie sú implementácia charitatívnych aktivít a sociálnej práce, základ mravných a etických hodnôt kresťanstva. V súčasnosti sa štruktúra tejto charitatívnej organizácie pozostáva z 13 regionálnych organizácií nachádzajúcich sa v rôznych regiónoch Ukrajiny. Majú postavenie nezávislých právnických osôb a môžu vytvoriť farské organizácie charity na území svojej diecézy. Takáto štruktúra umožňuje rozvíjať sieť charitatívnych organizácií, ktoré pôsobia na jednotné pravidlá,

²⁰ Міжнародний офіс католицької освіти [електронний ресурс] // Комісія МОЗ УГКЦ. http://www.laityugccc.org.ua/laity_catholics/articles/catholic-international-educationOffice.html

pričom zohľadňujú skutočné potreby svojich regiónov a miestnych komunít. Pokyny charitatívnej činnosti v každej organizácii sa preto môžu líšiť.²¹

Vedené týmito hodnotovými princípmi v Charitas Ukrajina ovplyvňujú sociálno-kultúrne procesy na Ukrajine rozvojom a implementáciou národných programov s cieľom zabezpečiť sociálnu pomoc a podporu najohrozenejšej populácie Ukrajiny bez ohľadu na vnútroštátnu príslušnosť alebo náboženstvo. Činnosti organizácie sú sústredené v oblastiach: pomoc deťom a mladým ľuďom, rodinám; zdravotná starostlivosť; sociálne problémy migrácie; pomoc v krízových situáciách. Berúc do úvahy revolučné udalosti v rokoch 2013 – 2014, okupácia Krymu, časti Donecka a Luganských regiónov, ako aj humanitárna katastrofa spôsobená nimi, boli pridané do vyššie uvedených oblastí: problémy osadníkov, psychologickú rehabilitáciu ATO, sociálno-psychologická pomoc pre deti nútených osadníkov, pomoc obetiam počas podujatí na Majdan a ich rodiny, dobrovoľníckej práce, riešenie problémov migrujúcich pracovníkov, dlhodobé zaobchádzanie a rehabilitáciu obetí počas udalostí Euromaidan, rehabilitáciu psychologickú podporu rodín dlhými politickými konfliktmi na Ukrajine, psychologická podpora obetí (členov rodín, svedkov) z masových protestov na Ukrajine, lekárskej sociálnej a materiálnej pomoci obetiam a členom rodín obetí počas masových protestov na Ukrajine atď.²²

V rámci mládežníckeho kresťanského hnutia funguje celokrajinská kresťanská verejná organizácia „**Ukrajinská mládež pre Krista**“, ktorej účelom je zjednotiť mladých ľudí s cieľom propagovať kresťanskú morálku, šíriť kresťanský svetonázor a propagovať kresťanský spôsob života medzi mladými ľuďmi. Na dosiahnutie tohto cieľa má organizácia niekoľko úloh, napríklad: pomoc mladým ľuďom pri prijímaní kresťanských hodnôt a zvýšenie jej duchovnej úrovne; oživenie starodávnych rodinných a domácich tradícií, ľudové kresťanské činy; realizácia úspechov svetovej kresťanskej vedy a kultúry v prostredí mládeže; vychovávať mladých ľudí k úcte k minulosti, hľadaniu a uchovávaní historických dokumentov, duchovných, umeleckých a iných hodnôt ukrajinského ľudu. Mládežnícka organizácia vykonáva svoje činnosti v týchto formách: duchovné rozhovory, spoločné liturgie, náboženské učenia (duchovné cvičenia), mládežnícke tábory, diskusné stretnutia, púte, kongresy, tvorivé večery, charita, škola kresťanského vodcu mládeže.²³

Federácia ukrajinských katolíckych študentských študentov a akademických spoločností **OBNOVA**, ako laické spoločenstvo sa snaží zjednotiť študentov a intelektuálov pre apoštolskú službu v akademickom (študentskom,

²¹ Мережа регіональних організацій Charitas Ukraine [Електронні ресурси] // Charitas Ukraine. 2014. <http://caritasua.org/index.php/uk/about-88/network-of-caritas-ukraine>.

²² Charitas Ukraine [Електронний ресурс] // Charitas Ukraine. 2014. <http://caritas-ua.org/index.php/uk/Activity>

²³ Українська молодь – Христос [Електронне джерело] // Комісія для Міністерства наук УГКЦ. <http://www.laityugcccc.org.ua/mirjanskiorganizaciji-ugkc/articles/ukrajinska-molod-xristovi.html>

pedagogickom a vedeckom) prostredí v súlade s duchom dokumentov ekumenickej cirkvi a dokumentov UGKC, vytvárať vhodné podmienky pre plnohodnotný život v komunite, formovať zrelý kresťanský svetonázor a profesionálny rozvoj. Spoločenstvo je otvorené spolupráci s pravoslávnyimi a predstaviteľmi iných kresťanských denominácií a snaží sa o obnovenie jednoty kresťanov v univerzálnom meradle. „Obnova“ pôsobí nielen v ukrajinskom prostredí, ale podieľa sa aj na medzinárodných aktivitách, stáva sa spoluorganizátorom a aktívnym členom medzinárodnej katolíckej laickej organizácie Pax Romana.²⁴

Charakteristická je pre tieto organizácie sociálna orientácia: vzdelávanie, medicína a prostriedky masovej komunikácie. Je potrebné poznamenať, že všetky tieto verejné organizácie a hnutia majú na Ukrajine a v zahraničí rozsiahlu štruktúru, vydávajú informačné vestníky v mnohých jazykoch a často pôsobia ako poradné orgány v politických štruktúrach. Vďaka svojej rozsiahlej štruktúre majú tieto organizácie veľký vplyv na verejnú mienku a často sú aj jej tvorcami, uskutočňujú propagandistické a vzdelávacie aktivity, ovplyvňujú spoločnosť a politické subjekty. Medzi spôsoby, ako tieto náboženské organizácie ovplyvňujú politické procesy, patrí komunikácia s vládnymi organizáciami, činnosť pri formovaní nových právnych noriem, vplyv na verejnú mienku a tlak na štát pri riešení podstatných spoločensko-politických problémov. Laické organizácie sú kľúčové v otázke formovania a šírenia verejnej mienky a sociálnej náuky Cirkvi na Ukrajine (napríklad v súvislosti s otázkou rodiny a potratov atď.). Tieto organizácie sú efektívnym a užitočným komunikačným a informačným zdrojom, pretože majú rozsiahlejší systém verejných kontaktov. To im umožňuje úspešne dosiahnuť ciele v spolupráci so zástupcami komunit a vplyvnými vládnymi agentúrami. Ako vidíme, náboženské organizácie a hnutia môžu pôsobiť ako významný funkčný faktor, ktorý podporuje interakciu rôznych aktérov v spoločensko-kultúrnom procese na Ukrajine.

Vedci v oblasti cirkvi poznamenávajú, že vďaka udeleniu autokefálie Ukrajinskej pravoslávnej cirkvi došlo v konfesijónalnej oblasti Ukrajiny k významným historickým zmenám, ktoré so sebou prinášajú potencionálne výzvy a perspektívy, ktoré sa otvárajú v rámci medzikonfesných (medzináboženských) vzťahov. Túto novú situáciu je preto potrebné rozanalyzovať, a to najmä z pohľadu ekumenických vzťahov. Skupina aktívnych ukrajinských laikov a duchovenstva stanovila desať prioritných úloh pre Cirkev:

- Budovanie skutočnej katolicity.
- Obnova farského života a eucharistické prebudenie.
- Aktívnejšie zapojenie veriacich do života Cirkvi.

²⁴ Федерация українських студентів-католиків та академічних товариств Обнова [Електронний ресурс] // Комісія для мирян УГКЦ. <http://www.laityugccc.org.ua/mirjanski-organizacijugkc/articles/federacija-tovaristv-obnova.html>

- Kvalitný preklad liturgických textov do ukrajiničiny a bohoslužby, ktoré hovoria k ľuďom XXI. storočia.
- Posilnenie kristocentrizmu a obnovenie biblického vedomia Cirkvi alebo nová evanjelizácia.
- Transparentnosť, zodpovednosť, jednota v rozmanitosti a zastúpenie všetkých cirkevných ľudí.
- Sociálna služba, aktívne spoločenské postavenie Cirkvi v rôznych otázkach verejného života.
- Reforma cirkevného vzdelávania.
- Dialogickosť a otvorenosť.

Možnosti a perspektívy

Na základe vyššie uvedených ustanovení budeme analyzovať možnosti a perspektívy, ktoré sú dnes otvorené pre všetkých ukrajinských kresťanov v podmienkach, ktoré sú spojené s udalosťami po Majdane a poskytnutím autokefálie Ukrajinskej pravoslávnej cirkvi. (UPC – autor). Zdôrazníme, že nastal čas stelesniť skutočnú katolicitu v živote Cirkvi. To platí pre UGKT, aj pre ďalšie cirkvi na Ukrajine, najmä pre novovytvorenú PCU. Laici by sa mali stať iniciátormi a realizátormi rôznych cirkevných iniciatív za aktívnej podpory duchovenstva. Aktívnejšia účasť laikov na živote Cirkvi môže oživiť jej ekumenické angažovanie, posilniť kultúrne a vzdelávacie aktivity.

Obnova **farského života a eucharistické prebudenie** sú dnes pre ukrajinské cirkvi ešte dôležitejšie. Za týchto podmienok musí každá farnosť podporovať rôzne mládežnícke a spoločenské hnutia, oživovať eucharistický a liturgický život veriacich. Odmietnutie moderných aktívnych metód pastorácie môže krízu iba prehĺbiť a naopak, vôľa rozvíjať spoluprácu a zdieľať skúsenosti, eliminovať obavy a otvorenosť pri budovaní priateľských vzťahov a spoločných projektov s ostatnými cirkevnými komunitami, bude mať pozitívny vplyv na všetkých účastníkov.

Katechéza veriacich – jedna z dôležitých úloh pre všetky cirkvi v modernom sekulárnom svete. Katechéza môže zvýšiť všeobecné vzdelanie laikov a porozumenie základným pravidlám viery, aby sa eliminovala nevedomosť a predsudky voči iným denomináciám, a tým sa podporila ekumenická spolupráca. Spoločný vývoj v oblasti katechézy a predmete Kresťanská etika pre stredné školy na Ukrajine, zdieľanie skúseností, tlač spoločne pripravovaných kníh a úloh, ktoré môžu cirkvi efektívne zvládnuť iba spoločne.

Ukrajinské cirkvi majú dnes jedinečnú príležitosť rozvinúť svoj liturgický život, ktorý tu neexistoval tridsať rokov, vytvárať nové preklady a prehodnotiť svoje liturgické dedičstvo. Spoločné preklady liturgických textov by priblížili ukrajinské cirkvi byzantskej liturgickej tradície. Uctievanie na jednej strane musí zostať zakorenené v tradícii a na druhej strane musí byť pochopiteľné pre ľudí XXI. storočia, preto si vyžaduje obnovu, a dokonca aj

reformu. Táto náročná úloha tlačí cirkvi, aby spoločne hľadali riešenia a ponúkali tvorivé postupy k modlitebnému životu.

Jednou z prioritných úloh UGKC je vidieť pri obnove **biblického vedomia Cirkvi alebo nová evanjelizácia**. Skúsenosti s novou evanjelizáciou získané v Katolíckej cirkvi po Druhom vatikánskom koncile môžu byť užitočné aj pre ukrajinské cirkvi. Nedostatočnú úroveň biblického poznania, najmä medzi veriacimi patriacimi k tradičným cirkvám, a teda nadmerný dôraz na rituály, možno prekonať systematickým štúdiom Svätého písma a hľadaním jeho zmyslu v živote Cirkvi.

Osobitná pozornosť patrí potrebe **cirkevného vzdelávania duchovenstva**, ktoré by malo dosiahnuť svoj cieľ: prípravu moderných, otvorených, aktívnych kazateľov Slova Božieho a viery Krista, skutočných vodcov, ktorí môžu viesť kresťanské komunity v modernom svete. Potreba duchovného vzdelávania reformy je preto naliehavá. Dnes vo vzdelávacom sektore Ukrajiny majú priaznivú situáciu: denomácie môžu slobodne otvoriť svoje vzdelávacie inštitúcie, teologické špeciality majú štátnu akreditáciu, spoločnú teologickú komisiu na uznanie diplomov teologického smeru. Avšak, aby sa dosiahol skutočný úspech vo vzdelávaní a prielom v tomto smere, je potrebná široká spolupráca kresťanov, rozdelenie skúseností pri príprave duchovenstva, vytvorenie nových programov. Dôraz na ekumenické formovanie, najmä na seminároch, výmena študentov a učiteľov medzi univerzitami rôznych nominálnych hodnôt umožňujú prekonať stereotypy a dávať spoľahlivý základ pre ešte väčšiu otvorenosť a tvorbu priateľských vzťahov.

Na Ukrajine je teda potrebné opustiť staré modely autoritárskeho manažmentu v cirkvách. Je potrebné ísť do medzikonferenčného dialógu. Dialóg a otvorenosť prispeje k spolupráci medzi náboženskými komunitami. Úspešný dialóg medzi UGKC a PCU sa môže stať stimulom pre iné interkonceptné iniciatívy. Iba v dialógu môže byť prehodnotený širokým kruhom teologických tém otázka kalendára, rozpracovaných liturgických prekladov, koordinovaných pozícií na významných historických udalostiach, riešených sociálnych a politických výziev.

Záver

Zhodnotenie a pochopenie sociálnych otázok je jednou zo základných a strategicky dôležitých vyučovacích komponentov, pretože sa berie do úvahy vedomie občanov vlastnej sociálnej povahy, ich práva a zodpovednosti vo verejnom živote, čo je základným predpokladom a kresťanským rozvojom osoby a pokroku občianskej spoločnosti. UGKC vyvíja svoju vlastnú sociálnu doktrínu na základe analýzy verejnej reality vo svetle písniem, sociálnej doktríny katolíckej cirkvi a jeho vlastnej duchovnej a kultúrnej tradície.

Štúdium zvláštností sociálnej aktivity UGKC v transformačnom sociálno-kultúrnom priestore modernej Ukrajiny umožnilo určiť vývoj

a mechanizmy na vytvorenie svojej sociálnej doktríny a tvorbu základných zásad v súlade so zásadou dedičstva. Podľa doktríny katolíckej cirkvi navrhuje UGKC zväziť každú osobu ako najvyšší cieľ sociálnych vzťahov a snažiť sa pochopiť problém sociálnej spravodlivosti, miesta osobnosti vo svete a jeho postoj k nemu.

Počas nezávislosti Ukrajiny sa UGKC snaží kvôli vzdelávaniu svojich veriacich na základe kresťanskej morálky a etiky, aby sa pripojili k preformátovaniu totožnosti ukrajinského národa a ovplyvnili rozvoj štátu. Cirkev povzbudzuje občanov, aby sa zapojili do aktívnych sociálno-verejných aktivít, kriticky pochopili sociálne procesy, bojovali o ľudské a občianske práva, ktoré súvisia s povinnosťami.

UGKC sa podarilo posilniť svoju pozíciu nielen vo veciach sociálno-materiálovej základne, ale tiež vytvoriť najrozvinutejší systém duchovného vzdelávania. Určenie sociálneho smeru v cirkevnej konštrukcii za prioritu Cirkvi načrtla svoje hlavné faktory: prípady vzdelávania kňazov, teologická tvorba duchovných, vzdelávacích prác s mladými ľuďmi, rodinami, pomocou nevyliciteľne chorých, invalidov, vdov, od radikálneho vzostupu úrovne katechizmu a neprofesionálne teologické vzdelávanie, prispôsobenie systému kláštorňoch komunitách Požiadavky Druhého Vatikánskeho koncilu.

Za priaznivé podmienky pre organizovanie náboženského vzdelávacieho vzdelávania na Ukrajine, v sekulárnych vzdelávacích inštitúciách, je potrebné:

- vo vysokoškolských inštitúciách zapojených do odbornej prípravy učiteľov otvoriť pobočku kresťanskej pedagogiky, nového vzdelávacieho a profesionálneho programu sociálnej teológie;
- rozvíjať a zaviesť v strednom a vyššom vzdelávacom programe náboženských vzdelávacích programov vybudovaných na princípoch náboženskej tolerancie a zásad voliteľného;
- zjednotiť a koordinovať úsilie učiteľov, teológov a náboženských štúdií v oblasti metodickej a výskumnej práce týkajúcej sa náboženskej výchovy;
- podporovať kvalifikáciu učiteľov, ktorí sa zaoberajú náboženským vzdelaním v škole, organizovaním seminárov, prednášok, publikovanie metodických príručiek;
- organizovať širokú diskusiu a výmenu odborných skúseností v náboženskej vzdelávaní s domácimi a zahraničnými kolegami v rôznych formách a metódach pedagogickej interakcie;
- študovať možnosť vytvorenia náboženských a stredných škôl inštitúcií v národnom vzdelávacom systéme v systéme národného vzdelávania (podobne ako existujúce vzdelávacie inštitúcie etnických menšín) a objav náboženských organizácií inštitúcií vyššieho vzdelávania, ktoré by mali právo pripraviť špecialistov do rôznych smerov a špecialít.

Komunikácia Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi v súčasnosti je dôležitým segmentom európskej a ukrajinskej komunikácie. Jej doktrína sociálnej

komunikácie, ktorá sa vždy formovala synchronne s nástupom katolíckych médií, je najdôkladnejším teologickým rozpracovaním celého spektra problémov týkajúcich sa komunikácie, informačnej spoločnosti, mediálnej orientácie Cirkvi v spoločensko-kultúrnych transformačných zmenách.

V súvislosti so strategickými úlohami reformy vzdelávacieho systému a spoločensko-kultúrnej politiky na Ukrajine považujeme za vhodné tvorivo využívať nielen teoretické úspechy, ale aj praktické úspechy náboženských a vzdelávacích osobností Cirkvi v oblasti náboženskej výchovy. Preto sú opodstatnené tieto **spôsoby ich tvorivého využitia** v nových sociálno-ekonomických podmienkach: naplnenie obsahu prípravy budúcich učiteľov výsledkami teórie a praxe mravnej a náboženskej výchovy mládeže; realizácia myšlienky národného vzdelávania, jednoty univerzálnych a národných morálnych hodnôt v obsahu vzdelávania; vytvorenie vlastného súkromného národného vzdelávacieho systému cirkvou, ktorého jedným smerom by bola podpora a rozvoj nadanej mládeže; organizácia komplexného programu starostlivosti o siroty, iné inštitúcie sociálnej ochrany, ako aj vývoj metód prevencie žobrania detí, z ktorej sa stal organizovaný podnik; vytvorenie siete katolíckych predškolských sirotincov a katolíckych sirotincov, ktoré by mali štatút farnosti; vzájomné pôsobenie školy a cirkvi s cieľom pôsobiť proti „masovej kultúre“ a negatívnym dôsledkom vplyvu televízie a internetu; posilnenie disciplíny v škole a verejnej kontroly nad správaním študentov, vstúpenie schopností kultúrneho správania u študentov; organizácia a koordinácia centier vedeckých skupín, ktoré by študovali obsah, formy a metódy moderných náboženských siekt s cieľom identifikovať ich skrytú protikresťanskú podstatu; vytvorenie kresťanského televízneho kanálu, samostatných rozhlasových a televíznych programov, ako aj rozhlasových staníc na miestnej a národnej úrovni; zintenzívnenie práce inštitútu duchovného vo vzdelávacích inštitúciách, organizácia apoštolátu, školenie svetských vodcov na východe Ukrajiny, najmä vytváranie priaznivých podmienok pre účasť študentov na udalostiach kresťanskej mládeže.

Štúdium sociálneho aspektu problému otvára možnosti riešenia dôležitých a relevantných problémov pedagogickej vedy vo vzdelávacom priestore a sociálnej politike na Ukrajine na základe kreatívneho využitia vedeckého a teoretického dedičstva a praktických sociálnych, pedagogických duchovných aktivít, v súvislosti s dejinami pedagogiky a potrebami modernej pedagogiky a spoločenskej praxe.

Bibliografia

- GADIO, N. R.: *Медіа-стратегії Католицької Церкви в Інтернеті. Докторська дисертація зі спеціальної соціальної комунікації (доктор філософії) 27.00.04 – теорія та історія журналістики. Національний університет імені Івана Франка. Львів, 2017.*
- PASLAVSKY, I.: *Між Сходом і Заходом. Нариси культурно-політичної історії української церкви.* Львів, 1994, s. 37.

- STOTSKY, J.: *Релігійна ситуація в Україні: проблеми, тенденції розвитку (1988-1998)*. Ternopil, 1999. 120 s.
- SWED, M.: *Системний підхід до християнського виховання молоді // Виховання молодого покоління на засадах християнської моралі в процесі духовного відродження України. На території України. Проведено*. Т. 2. Ostrog, 2000, s. 510-515.
- Михайло Черенков. Богослов'я після майдану: зрозуміти, змінитись, уявити / РІСУ (risu.org.ua).
- Дані Департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України / РІСУ (risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr_2019/75410/).
- Церква, суспільство, держава у протистоянні викликам і загрозам сучасності (інформаційні матеріали). Підготовлено інформаційні матеріали до чергового засідання круглого столу «Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин» 24 травня 2017 р. Київ: Центр Разумкова, 2017, s. 40.
- Особливості релігійного самовизначення громадян України: тенденції 2010-2018 та держава і церкви в Україні-2018: підсумки року та перспективи розвитку відносин (інформаційні матеріали) / Razumkov Center (razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Religiya.pdf).
- «Для учасників Революції гідності Майдан був храмом, а стела Незалежності – його вівтарем» (<https://ucu.edu.ua/news/dlya-uchasnykiv-revoljutsiyi-gidnosti-majdan-buv-hramom-a-stelanezalezhnosti-jogo-vivtare-m-o-vasyl-rudejko/>).
- European Federation of Christian Teachers [Електронний ресурс] // Комісія для мирян УГКЦ*. 184 http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/jevropejska-federacija-xristijanskixvchiteliv.html
- Братерство спільноти і визволення [Електронний ресурс] // Комісія для мирян УГКЦ*. 176 http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/fraternity-of-communion-andliberation.html
- Всесвітня організація випускників католицьких навчальних закладів [електронні ресурси] // Комісія у справах Міністерства наук УГКЦ. http://www.laityugccc.org.ua/laity_catolics/articles/world-organizacia-of-formerpuls-of-catholic-education.html
- Всесвітня спілка католицьких учителів [електронний ресурс] // Комісія для мирян УГКЦ. http://www.laityugcccc.org.ua/laity_catolics/articles/world-union-of-catholicates.html
- Міжнародний офіс католицької освіти [електронний ресурс] // Комісія МОЗ УГКЦ. http://www.laityugcccc.org.ua/laity_catolics/articles/catholic-international-educationOffice.html
- Мережа регіональних організацій Charitas Ukraine [Електронні ресурси] // Charitas Ukraine. 2014. <http://caritasua.org/index.php/uk/about-88/network-of-caritas-ukraine>

Shcherbiak, I.:

Sociálna činnosť ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi v ukrajinskej spoločnosti: trendy a vyhliadky

Charitas Ukraine [Електронний ресурс] //Charitas Ukraine. 2014.

<http://caritas-ua.org/index.php/uk/Activity>

Українська молодь – Христос [Електронне джерело] // Комісія для

Міністерства наук УГКЦ, <http://www.laityugccc.org.ua/mirjanskiorganizaciji-ugkc/articles/ukrajinska-molod-xristovi.html>

Федерація українських студентів-католиків та академічних товариств

Обнова [Електронний ресурс] // Комісія для мирян УГКЦ.

<http://www.laityugccc.org.ua/mirjanski-organizacijugkc/articles/federacija-tovaristv-obnova.html>

Prof. Dr. Iurii Shcherbiak, DrSc.

Teologický inštitút v Spišskom Podhradí

Katolícka univerzita v Ružomberku, Teologická fakulta

Spišská Kapitula 12, 053 04 Spišské Podhradie

iurii.shcherbiak@ku.sk